

השולח פרק רביעי גיוטן

ולא הם קונים.
את אחד מכס: לגופו.
שיהא לרין הימנו גט או אם יצרח ממנו וימגייר מותר
צנת ישראל שאין גופו קנוי לחצרו: עוצד כוכבים קונה ישראל
למעשה ידיו שנאמר וכי תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה): ה"מ.
לעוצד כוכבים קונה חצרו:

בנספאל.
דומיא לעוצד כוכבים קונה ישראל
דכתיב מכסף מקנתו
בעצרי הנמכר לעוצד כוכבים וקניית עוצד כוכבים בעוצד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עוצד כוכבים ציראל:
חזקה.
כגון שצאי שהחזיק צו וקנאו
בחזקת יאוש כשהפקירו רצו כשנתיאש
הימנו (ולא כנסף) (ה)
חזקה שעצד כענני נקנה צו היינו חזקה של עצדות הלבישו הנעילו הרחיצו לרצו דכתיב
בהאשה נקנית (קדושין כג): נהי דישאל קני ליה לעוצד כוכבים בחזקה
דליתקוש עצדים לקרקעות
אכל עוצד כוכבים לא קני קרקע בחזקה
כישאל אלל כל קניינו כנסף: עמון ומואז
טטרו צסיוחן.
אלמלא עוצד כוכבים קונה מתצירו קרקע בחזקה.
והאי עבד ליה עוצד כוכבים בחזקה: טטרו
נמצי כיון דלפקריה ישראל ציאוש קנה
צסיוחן.
דכתיב (דברים ג) אל תלך את מואז וכן צצני עמון אל תלורס (טס)
וכתיב (נמזכר כה) כי חשצנו עיר צסיוחן וגו' אלמלא טטר מואז צסיוחן וצני עמון אשכחן ציפתא (שופטים ה) שאלמרו גבי מוסתא וצ"כ הילך יוטל לשטריו ועי: תר"ה כל המשחרר וכו' החם כיון דאין חורישין עי' עש נמשות מרביי לנת לוי כלל ד

^[א] גדיה צין קר,

תורה אור השלם

- ^וישמעל הבנעני מלך הגרים עמכם מהם תקנו אחם קונים מהם ולא הם קונים מכס ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כענני ישראל קונה למעשה ידיו דכתיב וגמכר לגר חורש או לעקר משפחת גר גר זה הכנעני כענני לא כ"ש: ואימא ה"מ דקני ליה בכנסא אבל בחזקה לא פי' בכענני דקני ישראל דילפת מניה ק"ו לכענני בכנסא מיירי אבל בחזקה שנוולו בכח מחבירו מי [יומר] לן דקני לי' כגון זה עבד ששבעה שלקחו בשבאי בכח ובחזקה מישאל מגלן דקני ליה למעשה ידיו אמר רב פפא עמון ומואז מוכרי צסיוחן עמון ומואז מוכרי צסיוחן פי' עמון ומואז היתה ארצם אסורה לישראל ורבעור שבא צסיוחן ונטלה מהם הותרה לישראל שקנאה צסיוחן בכח ובחזקה שנתיאש עמון ומואז ממנה וחזור ישראל ולקוחה צסיוחן אלמלא כענני קנה מחבירו בחזקה אשכחן כענני כענני כענני ישראל מגין שנאמר וישב ממנו שבי פי' מדקרי ליה שבי ש"מ קנייה. ומכאן מוכיח שנסכי ישראל כענני כענני כענני ונתייאשו הבעלים וקנאו ישראל אחר הרי הם שלו ואין הראשון יכול להוציאם מיד השני ואפי' ברמס וע"כ לא פליגי רשבי"ג אלא בעבדים וכתוביה אבל בשאר נכסים מודה ואי' קני מאי קסבר רבא דאמר שותכדי לרבו שני אע"פ שהוא לאחר יאוש הא כיזן דייאש מניה מריה ה"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור א"כ משמע שנתיאש שנתחרר והרי הוא בן חורין והיאך אמרי' השני לשעבדו ואי ראשי דקסבר דציוי' שחרור א"כ כיון שרבו [ראשון] אדוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו שחרור יכול לכתוב לו גט שחרור להפקירו מידו חשובה בודאי המפקיר עבדו ואינו עומד תחת שום אדם יצא לחירות אבל זה שועמד ביד השבאי שקנאו בחזקה כדאמרון אין כח בידינו לשחררו ולה מביאא בהפקר בחלוח אלא אע"כ דכתב ליה גיטא דחירותא אינו יכול להוציא מתחת רשות אחרים ונהי שהעילו הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו הראשון להפקירו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שירי לעצמו אינו יכול ראובן לשחררו ולהפקירו מתחת רשותו של שמעון והילכך ישתעבד

^[א] שמוות יב מר

גליון הש"ס

גמ' שדר לה גיטא דחירותא.
קשה לי הא כיון דלא היה סח ציד צ"ל להוציא מעצד כוכבים צ"ל סח ציד העלים להקדשו ולהפקירו דלף אם עבדא כמתקדשי הא בגול קרקע אם אינו יכול להוציא בדיעבי' ח"י להקדים כדליתא צפ"ק דמע"א (ו) גבי מוסתא וצ"כ הילך יוטל לשטריו ועי: תר"ה כל המשחרר וכו' החם כיון דאין חורישין עי' עש נמשות מרביי לנת לוי כלל ד סימן ט:

הגהות הב"ח

(ה)
רש"י ד"ה בחזקה וכו' ולא כנסף (חזקה) ח"מ וי"ב לשון הר"ן ולא כנסף ולא בחזקה:

^[א] שמוות יב מר

מוסף רש"י

עמון ומואז
טטרו צסיוחן.
ע"י צסיוחן טטרו אלרס לישראל.
במואז כתיב (נמזכר כה) כי חשצנו עיר צסיוחן מגלן האמזינו הא והוא נלחם במגלן מואז וגו', ועמוןן מפורש בגמלא בני גד כספרי יחזקע (יג) ויהי וילס הגזול ישר וכל ארץ בגלעד וצ"ל ערי בני עמון, וקח תשיג ואח"כ וכתיב צסיוס יתר ממשלות צסיוחן, אלמלא צסיוחן כסח ארץ בני עמון, ועוד מתי' במגלן בני עמון שאמר למלכא יפתח (שופטים יא) כי לקח ישראל את ארצי מארעון ועד הירקן, אלמלא ארץ בני עמון הוא וסח מקציוחן כעשה, דכתיב צו ויכשו את ארצו מארעון ועד הירקן, אכל משהאלי צידס לא לקחו כלום (חורין טו). חורן מערב. צנט פשטו (צ"ב קעג). ורציה. צמסכס צסיון (עט). אחרונה. דעני ממשותם השני (מסהירן לא). שמתקין צשי מתקלות מתיבא שטר רחיה למסור את ארצו, צנאלסן הלכה כמותו וצנאלסוין און הלכה כמותו (ב"מ לזח). ואינו צריך גט שחרור. לסיח מותר צישאל (קדושין כב).

מוסף תוספות

א.
מוסף דבענין אחר לא קני. מוס' הל"ש. ב. בכסף, דכתיב כי 'מכסף מקנתו. מוס' הל"ש. ג. דריש מיד

עמיתך
הוא מוס' הל"ש. ד.
שקנאו הגוי במה ששבאו והיה כבוש תחת ידו בשעה שנתיאשו הבעלים דומיא דעמון ומואז טטרו צסיוחן.
ה.
חזקה דכיושב דהוי קנין. מוס' הל"ש. א. בלא הכי. מוס' הל"ש. ד. דמוקי פלוגתיהו לאחר יאוש ח"ק, אגן כרשבי"ג סבידא לן, ואפי' לשם עבד שותכדי לרבו ראשון, ואחא אינו כרכנן סבידא לך, אגן לשם אמהותא פרקנה ציהלך. וי. אלא מן חורין הוי רוצין להחזיר לו וגם לפירשי' ניהא דלרבנן לא היו נוהגין לו מתנה. מוס' הל"ש. ט. דמוקי פלוגתיהו וצ"ל בשבאי, אבל לאחר יאוש לרבי"ע אפי' לשם עבד לא ישתעבד בו לא רבו ראשון ולא רבו שני, דמשמע יאוש חזק דעבד בעצמו רוצא לחירות וישראל גמור הוא ואפי' גט שחרור אינו צריך. רשבי"ג. א. דמוקי פלוגתיהו בלאחר יאוש ואפי' לשם עבד ישתעבד לרבו שני. רשבי"ג. א. ואפי' פדארה לשם בן חורין לא הי"ל לשחררה בלא גט רבו שני דכיון דאלו פדארה לשם עבדיתו ישתעבד בה רבו שני א"כ לרבה שני היתה והוא הוא שמוציאה לחירות והיתה צריכה גט חירות ממנו. רשבי"ג. ב. וכי אמרי' מוצא לקיים דברי המת לעבור עשה שבתורה. רשבי"ג. א. שכבר פקע ממנה שבעבור. מוס' הל"ש. ועי' צנאלור עה מהר"ם ש"ך פ"ח ו', ולפי דמי' המוס' הל"ש אין לרין להגיה כגוס: ד'. מצות פרי' דכתיב לא תחור בראה. רשבי"ג.

לאביי דמוקי לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפי'ה ישתעבד לרבו ראשון ק' ר' יוחנן אדר' יוחנן. ומהדר אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקה בורה שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי נפשיה לגייסות(ל): אמר אביי אי לא דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כיפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

לח.

אב"ל בחזקה א.א.
פי' צקוטטרס חזקה של עצדות כגון הלבישו הנעילו והרחיצו לרצו דכתיבא צפ"ק דקדושין (דף כג): וקשה דאפילו ישראל מישאל לא קני עבד עצרי אלא כנסף ושטר כדלמר צפ"ק דקדושין (דף ד): כ"ש עוצד כוכבים ועוד דלמר הסם אשכחן עצרי הנמכר לעוצד כוכבים הואיל וכל קניינו של עוצד כוכבים כנסף^א ופר"ת הואיל בעלמא קניינו של עוצד כוכבים צע"כ^ב לעוצד כוכבים צמשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כותיה^ג לגבי ריש לקיש וכיון דלמר ר' יוחנן דצר מורה מעות קונות א"כ^ד לעוצד כוכבים צמשיכה דמוכות צפ"צ דצכורות (דף יג). אלא לרין לפרש דהלכ בחזקה של צבוס מלמחא איירי^ה וכן פר"ח:

עמון ומואז
טטרו צסיוחן.
אלל דקני ארלס בחזקה:
קני נמי גופס בחזקה:
דבתיב וישב ממנו שבי.
וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומואז טטרו צסיוחן השתא עוצד כוכבים ישראל קני עוצד כוכבים לעוצד כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישצ ממנו צצי לא הוה ילפינן מיניה שום קנין אי לאו דלשכחן דטיהרו^א ולהכי מייתי לעיל מדרש לקיס דמוישצ ממנו צצי לחזקה^ב לא הוה ידעינן ומיהו^ג אילטרנדך לאחוי לאשמועינן דלא קנוי גופו:

ואיניהו סבור לפני יאוש הוה.
מימה דלמלא ידעי' שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרצא דלעיל^א ולמלא דפרישנא^ב דלרנא מודה רשבי"ג לרבנן דלסס עצד יאושנא לרצו שני ינחא דל"כ היתה שלסה וכל מסמכר שהיו צאס לתמה לו צצמנה^ג:
א"ל אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצירבה.
כאצי"ס ל"ט דלרנא^ד כיון דלמר ישתעבד צע"כ גט שיחרור^ה:
המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור.

אין להקשות א"כ לעשואל למה לי שטעל בעצד כענני לנחא ליה צלפי תרי זיל כדלמרנינן צפ"ק דקידושין (דף טו. וסס) גצי עצד עצרי ומאי משני נמי הסם דעצד עצרי גופו קנוי אכמי יפקירו דלפי' מאן דצריך בעצד כענני גט שיחרור היינו כדי להסמרו צצת חורין אלצ בעצד עצרי צללו הכי מותר צה דהסם צקדושין (ג"ל טס) לא קלמר אלל משום דקס"י דעצד עצרי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דלותו לשון עצמו שכותב צשטר כגון הכי את בן חורין הכי את לעצמך יאמר לו צעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הכי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה צלל שטר ולאותן לשונות לרין שטר צלל הפקר שמשלקן רשותו מעילו מהני לשמואל אפי' צלל שטר: ב"ל המשחרר גיטא דחירותא אינו יכול להוציא מתחת רשות אחרים ונהי שהעילו הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו הראשון להפקירו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שירי לעצמו אינו יכול ראובן לשחררו ולהפקירו מתחת רשותו של שמעון והילכך ישתעבד

לרבו שני ומיהו אע"ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחררו ולהתירו בבת ישראל עד שיחזיק רבו ראשון שהרי השבאי אין קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שצריך גט נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל ולא יכול למכרו לו דמים אלא קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר אצל קנין א"כ כל רבו שני לשחררו ולהתירו בבת ישראל כ"א רבו ראשון ורבו ראשון גמי בלא רבו שני אינו מועיל שהרי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצה מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל. וכן גמי המוכר עבדו לכענני וחזו הכענני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכענני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנא רבו יכול להקנות לישראל ולא יותר והלכך רבו ראשון צריך לשחררו ולהתירו בבת ישראל ולא רבו שני ורבו שני מתייאש ממעשה ידיו. וכן גמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחרור ראשון מתירו בבת ישראל ולא שיחרור השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא ב"ח גמור: אמר רב שפן בר אבא אמר רבי יוחנן כבד מכות האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט חירות ופריך תנן רשבי"ג אמר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רב בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשבי"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וריאה אחרונה בשלמא רבא רב בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשבי"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וריאה אחרונה בשלמא רבא רב בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשבי"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וריאה אחרונה בליסות(ל):

למודיה ליכא איסור עשה וחציו כדשרינן הכא משום מלוא דרצים:
למודיה ליכא איסור עשה וחציו כדשרינן הכא משום מלוא דרצים:

^[א] גדיה צין קר,

עין משפט נר מצוה

נב א מ"י פ"ח מהל' ענדים הלכה ג:

ס ב ג מ"י פ"ח שם הל' יד טו"ט ע"י י"ד ר"י רסן סעי' ט:

סא ד מ"י שם פ"ט הל' ו סמ"ע עין פכ טו"ט ע"י י"ד סימן רסן סעיף עט:

פסקי רי"ד

שקנה את הכענני למעש' ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אחם קונים מהם ולא הם קונים מכס ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כענני ישראל קונה למעשה ידיו דכתיב וגמכר לגר חורש או לעקר משפחת גר גר זה הכנעני כענני לא כ"ש: ואימא ה"מ דקני ליה בכנסא אבל בחזקה לא פי' בכענני דקני ישראל דילפת מניה ק"ו לכענני בכנסא מיירי אבל בחזקה שנוולו בכח מחבירו מי [יומר] לן דקני לי' כגון זה עבד ששבעה שלקחו בשבאי בכח ובחזקה מישאל מגלן דקני ליה למעשה ידיו אמר רב פפא עמון ומואז מוכרי צסיוחן עמון ומואז מוכרי צסיוחן פי' עמון ומואז היתה ארצם אסורה לישראל ורבעור שבא צסיוחן ונטלה מהם הותרה לישראל שקנאה צסיוחן בכח ובחזקה שנתיאש עמון ומואז ממנה וחזור ישראל ולקוחה צסיוחן אלמלא כענני קנה מחבירו בחזקה אשכחן כענני כענני כענני ישראל מגין שנאמר וישב ממנו שבי פי' מדקרי ליה שבי ש"מ קנייה. ומכאן מוכיח שנסכי ישראל כענני כענני כענני ונתייאשו הבעלים וקנאו ישראל אחר הרי הם שלו ואין הראשון יכול להוציאם מיד השני ואפי' ברמס וע"כ לא פליגי רשבי"ג אלא בעבדים וכתוביה אבל בשאר נכסים מודה ואי' קני מאי קסבר רבא דאמר שותכדי לרבו שני אע"פ שהוא לאחר יאוש הא כיזן דייאש מניה מריה ה"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור א"כ משמע שנתיאש שנתחרר והרי הוא בן חורין והיאך אמרי' השני לשעבדו ואי ראשי דקסבר דציוי' שחרור א"כ כיון שרבו [ראשון] אדוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו שחרור יכול לכתוב לו גט שחרור להפקירו מידו חשובה בודאי המפקיר עבדו ואינו עומד תחת שום אדם יצא לחירות אבל זה שועמד ביד השבאי שקנאו בחזקה כדאמרון אין כח בידינו לשחררו ולה מביאא בהפקר בחלוח אלא אע"כ דכתב ליה גיטא דחירותא אינו יכול להוציא מתחת רשות אחרים ונהי שהעילו הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו הראשון להפקירו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שירי לעצמו אינו יכול ראובן לשחררו ולהפקירו מתחת רשותו של שמעון והילכך ישתעבד

^[א] הוה אלא אמתא דהוי' בפומבדיתא דהו קמענדי הו אינש אקדורא. אמר אביי כ"ל"